
Плоць і кроў БНР

У позьнесавецкі час у школьным падручніку для вучняў восьмай клясы «История БССР» БНР было прысьвечана пара фразы. Іх сэнс зводзіўся да таго, што БНР была шкоднай фікцыяй, прыдуманай за нямецкія грошы. Гэтыя абразьлівыя ярлыкі пасьпяхова перажылі скон СССР і цяпер культывуюцца ў афіцыйнае, хоць іх вастрыня прытупілася. Пошук генэалгічных асноваў беларускай дзяржавы прыводзіць да рэвізіянісцкіх спробаў упісаць БНР у афіцыйны канон як «рамантычнай ідэі» — папярэдніцы БССР, праўда, з абавязковымі агаворкамі пра яе «недзяездольнасьць» і «адсутнасьць палітычнага досведу» яе айцоў¹.

Хоць БНР ад пачатку і да канца была выключна палітычным праектам, яе фэномэн выходзіць за межы палітычнай сфэры. Ідэя БНР упершыню ў гісторыі паказала, што за палітычныя і культурныя правы сваёй нацыі беларусы гатовыя змагацца са зброяй у руках і шчодро плаціць сваёй крывёй. Як паказваюць апошнія дасьледаваньні, пад штандарамі БНР ваявалі і аддавалі свае жыцьці каля 11 тысяч жаўнераў².

Змаганьне не спынялася і пасля заканчэньня баявых дзеяньняў. Можна сказаць, што дарога да беларускай незалежнасьці была высланая цэламі сыноў і дачок беларускай нацыі. Антон Луцкевіч, Вацлаў Ластоўскі, Аляксандар Цьвікевіч, Палута Бадунова, Уладзімер Пракулевіч, іначай кажучы, фактычна ўсе дзеячы БНР, якія не эмігравалі за мяжу і апынуліся ў сфэры дасяжнасьці савецкіх спэцслужбаў, былі фізычна вынішчаны.

Аўтары гістарычных апавяданьняў, зацyklеных на падкрэсьліваньні «не-легітымнасьці» і «марыянэткавага характару» БНР, каторы раз зьневажаюць гэтых людзей і памяць пра іх. Пагаджуся з Анатолям Сідарэвічам, што легітымнасьць БНР была большая, чым легітымнасьць цяперашняга лукашэнкаўскага парлямэнту. Яе гістарычная параза абумоўленая ня столькі няўменьнем беларускіх палітыкаў весці палітычную барацьбу, манэўраваць паміж асноўнымі геапалітычнымі сіламі, ісьці на блеф або няздольнасьцю

ПРАДМОВА

прыцягнуць рэсурсы для развіцця нацыянальнага руху на міжнародных рынках, колькі нацыяналістычным эгаізмам або вялікадзяржаўнай парано-
яй тых, хто стаяў ля стырна суседніх дзяржаваў.

БНР — гэта бел-чырвона-белы сыцяг і герб Пагоня. БНР — гэта матыва-
цыя да супраціву, якая штогод выводзіць тысячы людзей па ўсёй Беларусі
святкаваць Дзень Волі. БНР — гэта гатоўнасьць ахвяраваць сабой у імя
нацыі. БНР — гэта Беларусь у супольнасьці эўрапейскіх нацый. БНР — гэта
ідэя беларускамоўнага ўнівэрсытэту. БНР — гэта важны адукацыйны і куль-
турны досвед. Каб зрабіць яго жывым, адчувальным і запатрабаваным, мы
і падрыхтавалі гэты нумар.

БНР адыдзе ў гісторыю тады, калі яе мэты і ідэалы будуць споўненыя.
Парадаксальна, дамарослы аўтарытарызм, цынічная русіфікацыя і паліты-
ка ўсячэньня нацыянальнай памяці — добрая зарука таго, што да гэтага яшчэ
вельмі доўга.

¹ БНР: поверх барьеров. Круглый стол // Советская Белоруссия. 2008. 22 марта.

² Гл.: Латышонак, Алег. Жаўнеры БНР. — Вільня: Інстытут беларусістыкі, 2009.